

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ 4.7 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui

Vilnius, 2000 m. balandžio 5 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Jarašiūno, Egidijaus Kūrio, Zigmo Levickio, Augustino Normanto, Vlado Pavilionio, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko ir Teodoros Staugaitienės,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovui Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Operatyvinės tarnybos komisariui vyresniojo komisaro pavaduotojui Olegui Rimanui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsnio 1 dalimi, uždareme Teismo posėdyje 2000 m. balandžio 4 d. išnagrinėjo bylą Nr. 24/99 pagal pareiškėjo – Aukštesniojo administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ 4.7 papunktis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 straipsnio 2 bei 7 punktams ir Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I**

1.1. Pareiškėjas – Aukštesnysis administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą, kurioje buvo prašoma ištirti vidaus reikalų ministro įsakymų teisėtumą.

Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ (toliau – Nuostatai) 4.7 papunktis neprieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 2 bei 7 punktams ir Operatyvinės veiklos įstatymo (toliau – ir Įstatymas) 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui.

Nurodytas Vyriausybės nutarimas yra pažymėtas žyma „visiškai slaptai“. Šis teisės aktas „Valstybės žiniuose“ nebuvo skelbtas. Konstituciniame Teisme minėtas Vyriausybės nutarimas gautas kartu su Aukštesniojo administracinio teismo prašymu.

1.2. Pareiškėjas prašymą grindžia šiais argumentais.

Operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punkte nustatyta, kad operatyvinės veiklos subjektai turi teisę sudaryti operatyvinę įskaitą ir ja naudotis Vyriausybės nustatyta tvarka. Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu patvirtintų Nuostatų 4.7 papunktyje įtvirtinta, kad operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato vidaus reikalų ministras. Pareiškėjo nuomone, tarp šių teisės normų yra prieštaravimas.

Pareiškėjas taip pat nurodo, kad pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 ir 7 punktus Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat vykdo kitas pareigas, kurias Vyriausybei paveda Konstitucija ir kiti įstatymai. Pareiškėjo nuomone, Konstitucija nesuteikia Vyriausybei teisės jai įstatymo pavestas pareigas deleguoti kitiems subjektams. Dėl to Nuostatų 4.7 papunktis, kuriuo Vyriausybė deleguoja vidaus reikalų ministrui pareigą nustatyti operatyvinės įskaitos sudarymo ir naudojimo tvarką, prieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 2 ir 7 punktams.

II

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gautas suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovų Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Referentų tarnybos vyresniojo komisaro V. Rimkaus ir Operatyvinės tarnybos komisaro vyresniojo komisaro pavaduotojo O. Rimano rašytinis paaiškinimas. Jame išdėstomi argumentai, kuriais remiantis teigiama, kad Vyriausybė galėjo įgalioti vidaus reikalų ministrą nustatyti operatyvinės įskaitos

naudojimo tvarką. Vyriausybės atstovų nuomone, Nuostatų 4.7 papunktis neprieštarauja Operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui, taip pat Konstitucijos 94 straipsnio 2 ir 7 punktams.

III

Konstitucinio Teismo posėdyje O. Rimasas iš esmės pakartojo rašytiniame paaiškinime išdėstytus argumentus, taip pat informavo, kad Vyriausybės 2000 m. kovo 31 d. nutarimu ginčijamas Nuostatų 4.7 papunktis yra pakeistas ir jame nustatyta, kad operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato Vyriausybė.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1.1. Dėl Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 4.7 papunkčio atitikimo Konstitucijai ir Įstatymui į Konstitucinį Teismą kreipėsi Aukštesnysis administracinis teismas, kuris nurodytojo papunkčio konstitucingumu suabejojo nagrinėdamas administracinę bylą pagal asmens skundą dėl vidaus reikalų ministro įsakymų teisėtumo. Teismas sustabdė administracinės bylos nagrinėjimą, kol Konstitucinis Teismas išspręs, ar Nuostatų 4.7 papunktis neprieštarauja Konstitucijai ir Įstatymui.

Vyriausybės 2000 m. kovo 31 d. nutarimu Nuostatų 4.7 papunktis buvo pakeistas ir jame nustatyta, kad operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato Vyriausybė. Taigi ginčijamame Nuostatų 4.7 papunktyje išdėstyta teisės norma, pagal kurią operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką turėjo teisę nustatyti vidaus reikalų ministras, neteko galios.

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalį ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisenai nutraukti. Formuluoatė „yra pagrindas pradėti teisenai nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, bet ne kaip nustatanti, jog kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, pradėta teisena turi būti nutraukta.

Pažymėtina, kad Aukštesniajam administraciniam teismui kreipusis su prašymu iširti, ar Nuostatų 4.7 papunktis neprieštarauja Konstitucijai ir Įstatymui (nors nurodytas papunktis ir yra pakeistas), o Konstituciniam Teismui neišsprendus šio klausimo iš esmės, nebūtų pašalintos teismui kilusios abejonės dėl teisės akto konstitucingumo. Nepašalinus abejonių dėl byloje taikytino teisės akto konstitucingumo ir pritaikius tokį aktą sprendžiant bylą galėtų būti pažeistos asmens konstitucinės teisės bei laisvės.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes Konstitucinis Teismas tirs, ar Konstitucijai bei Įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui neprieštaruoja Nuostatų 4.7 papunktis tos redakcijos, kuria jis galiojo, kai buvo priimti vidaus reikalų ministro įsakymai, dėl kurių teisėtumo asmuo su skundu kreipėsi į Aukštesnįjį administracinį teismą.

1.2. Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimas Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ yra pažymėtas žyma „visiškai slaptai“.

Konstitucijos 105 straipsnyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar Konstitucijai neprieštaruoja įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštaruoja Respublikos Prezidento aktai ir Vyriausybės aktai.

Konstitucinis Teismas pažymi, kad pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas, esant Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų teisiniais motyvais grindžiamam kreipimuisi, turi įgaliojimus ir privalo tirti bei priimti sprendimus, ar Konstitucijai neprieštaruoja bet kuris įstatymas ar kitas Seimo priimtas aktas, taip pat ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštaruoja bet kuris Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas, nepriklausomai nuo to, ar teisės aktas yra (ar būtų) pažymėtas visiško slaptumo, slaptumo, konfidencialumo ar kokia nors kita žyma.

1.3. Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, jog Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštaruoja Konstitucijai. Konstitucinio Teismo įstatymo 18 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad „Konstitucinio Teismo nutarimas visada skelbiamas posėdžių salėje viešai“. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 84 straipsnį Konstitucinio Teismo nutarimai oficialiai skelbiami „Valstybės žiniuose“, specialiaame Seimo leidinyje bei laikraščiuose. Prireikus Konstitucinis Teismas gali paskelbti savo nutarimus Konstitucinio Teismo leidinyje. Konstitucinio Teismo nutarimai įsigalioja tą dieną, kurią jie pirmiausia buvo paskelbti viename iš minėtų leidinių.

Konstitucinis Teismas pažymi, kad pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį, Konstitucinio Teismo įstatymo 84 straipsnį ir 18 straipsnio 8 dalį Konstitucinis Teismas privalo oficialiai skelbti savo sprendimus dėl įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų sutikimo su Konstitucija, dėl Respublikos Prezidento aktų ir Vyriausybės aktų sutikimo su Konstitucija ir įstatymais nepriklausomai nuo to, ar Konstitucinio Teismo nagrinėtas teisės aktas yra (ar būtų) pažymėtas visiško slaptumo, slaptumo, konfidencialumo ar kokia nors kita žyma.

1.4. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 4.7 papunktis neprieštaruoja Konstitucijos 94 straipsnio 2 bei 7 punktams ir Įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7

punktui, ir savo abejonės grindžia tuo, kad Nuostatų 4.7 papunktyje nurodytas kitas subjektas, turintis teisę nustatyti operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką, o ne tas, kuris nurodytas Įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punkte.

Atsižvelgdamas į pareiškėjo argumentus, Konstitucinis Teismas tirs Nuostatų 4.7 papunkčio atitikimą Konstitucijai ir Įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui tik pareiškėjo prašyme nurodytu aspektu bei apimtimi ir šioje byloje nenagrinės, ar ginčijamas Vyriausybės nutarimas teisėtai ir pagrįstai pažymėtas žyma „visiškai slaptai“.

Kartu Konstitucinis Teismas pabrėžia, kad teisės norminiai aktai, reguliuojantys santykius, susijusius su konstitucinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis bei jų įgyvendinimu, apskritai neturi būti žymimi jokiais slaptumo žymomis.

II

Dėl Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ 4.7 papunkčio atitikimo Operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui.

Operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punkte nustatyta:

„3. Operatyvinės veiklos subjektai Vyriausybės nustatyta tvarka turi teisę:

<...> 7) sudaryti operatyvinę įskaitą ir ja naudotis.“

Taigi pagal nurodytąją Įstatymo normą operatyvinės įskaitos sudarymo ir naudojimosi ja tvarką turi nustatyti Vyriausybė.

Nuostatų 4.7 papunktyje buvo nustatyta, kad operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato vidaus reikalų ministras.

Pažymėtina, kad įstatymas yra aukščiausiajį teisinę galią turintis teisės aktas. Vyriausybės nutarimas yra poįstatyminis teisės aktas, todėl jis negali prieštarauti įstatymui, jame negali būti teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis. Tais atvejais, kai Vyriausybės nutarimas, kuriame yra įstatymui prieštaraujančių teisės normų, priimtas anksčiau negu įstatymas, – toks Vyriausybės nutarimas turi būti suderintas su vėliau priimto įstatymo normomis.

Kaip minėta, Įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punkte įtvirtinta, kad operatyvinės įskaitos sudarymo ir naudojimosi ja tvarką nustato Vyriausybė, tuo tarpu Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 4.7 papunktyje buvo nurodyta, kad operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato vidaus reikalų ministras.

Atsižvelgiant į tai, kad Nuostatų 4.7 papunktyje buvo nurodytas kitas subjektas, turintis teisę nustatyti operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką, o ne tas, kuris nurodytas Įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punkte, darytina išvada, jog Nuostatų 4.7 papunktis ta apimtimi, kuria numatė, kad

operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato vidaus reikalų ministras, prieštaravo Operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui.

III

Dėl Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ 4.7 papunkčio atitikimo Konstitucijos 94 straipsnio 2 ir 7 punktams.

Konstitucijos 94 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo; šio straipsnio 7 punkte įtvirtinta, kad Vyriausybė vykdo kitas pareigas, kurias jai paveda Konstitucija ir kiti įstatymai.

Vyriausybės nutarimas buvo priimtas 1993 m. rugsėjo 30 d., o Operatyvinės veiklos įstatymas – 1997 m. gegužės 22 d. Kaip minėta, tais atvejais, kai Vyriausybės nutarimas, kuriame yra įstatymui prieštaraujančių teisės normų, priimtas anksčiau negu įstatymas, toks Vyriausybės nutarimas turi būti suderintas su vėliau priimto įstatymo normomis.

Pažymėtina, kad Konstitucijos 94 straipsnio 2 ir 7 punktų normos, nustatančios, jog Vyriausybė vykdo įstatymus, taip pat vykdo kitas pareigas, kurias jai paveda Konstitucija ir kiti įstatymai, interpretuotinos ir kaip nustatančios Vyriausybės pareigą pakeisti bei papildyti savo anksčiau priimtus aktus, kad jie atitiktų vėliau priimtą įstatymą, arba panaikinti savo anksčiau priimtus aktus, jeigu juose nustatytos teisės normos prieštarauja įstatymo normoms.

Kaip minėta, 1997 m. gegužės 22 d. priimto Operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punkte yra įtvirtinta, kad operatyvinės veiklos subjektai gali sudaryti operatyvinės veiklos įskaitą ir ja naudotis Vyriausybės nustatyta tvarka. Įsigaliojus šiam įstatymui Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu patvirtintų Nuostatų 4.7 papunktis, kuriame nustatyta, jog operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato vidaus reikalų ministras, turėjo būti pakeistas taip, kad atitiktų Operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punkto reikalavimus. Tačiau Nuostatų 4.7 papunktis buvo pakeistas tik Vyriausybės 2000 m. kovo 31 d. nutarimu – iki tol Nuostatų 4.7 papunktyje išdėstytos teisės normos, nors ir prieštaravusios Įstatyme įtvirtintoms teisės normoms, galiojo.

Taigi susidarė tokia teisinė situacija, kai Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 4.7 papunktyje buvo nustatyta ir galiojo teisės norma, prieštaraujanti teisės normai, įtvirtintai Operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punkte. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Nuostatų 4.7 papunktis ta apimtimi, kuria nustatė, jog operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato vidaus reikalų ministras, prieštaravo Konstitucijos 94 straipsnio 2 ir 7 punktams.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 53, 54, 55 ir 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ 4.7 papunktis ta apimtimi, kuria nustatė, jog operatyvinės įskaitos naudojimo tvarką nustato vidaus reikalų ministras, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 straipsnio 2 bei 7 punktams ir Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Jarašiūnas

Egidijus Kūris

Zigmas Levickis

Augustinas Normantas

Vladas Pavilionis

Jonas Prapiestis

Vytautas Sinkevičius

Stasys Stačiokas

Teodora Staugaitienė